

Interpretace historických právních textů

Homonyma a právo

Pojem „homonyma“

- = slova, která mají stejnou zvukovou nebo grafickou podobu, ale významově jsou odlišná
- ❖ nejedná se pouze o substantiva, s homonymy pracují i jiné slovní druhy
- ❖ vyskytují se v obecném i odborném jazyce
- ❖ jiný význam má verbum „credere“ v obecném jazyce, které překládáme ve smyslu „věřit někomu“, zatímco právo přikládá tomuto termínu význam „půjčit peníze“
- ❖ interpret musí i v tomto případě **vždy** vycházet z pravidel gramatického výkladu
 - ❖ tj. pokud by z kontextu ustanovení/listiny vyplývalo, že se jedná o termín obecného významu, je potřeba s takovýmto výrazem pracovat ve smyslu běžného jazyka

- ❖ oproti tomu synonyma jsou slova různě znějící, avšak stejného významu
 - ❖ např. termín „credita“ má z právního hlediska totožný význam jako „mutua“ (v obojím případě se jedná o *půjčku*)

Příklady

Čl. 851 (Příručka práva městského -> dále jen „Příručka“)

„Munus“ tribus modis dicitur: uno donum, et inde munera dici dari mittive; altero honus, quod cum remittatur, vacationem milicie muneris prestat, inde immunitatem appellari; tercio officium, unde munera militaria et quosdam milites munificos vocari; igitur municipes dicitur, quod munera idem officia civila capiant.“

- termínem „munus“ tedy rozumíme:
 - ❖ 1. dar
 - ❖ 2. imunita
 - ❖ 3. vojenská služba/povinnost

...

- **Čl. 999 Příručky**

„Pecunie“ verbum non solum numeratam pecuniam complectitur, sed omnia corpora: nam corpora queque pecunie appellatione contineri nemo est qui ignoret.“

- termín „pecunia “ lze chápat jako:
 - ❖ 1. peníze
 - ❖ 2. věci hmotné
 - ❖ 3. majetek

...

- **Čl. 1024 Příručky**

„Pueri“ appellatio tres significaciones habet: unam, cum omnes pueros appellaremus; alteram, cum puerum contrarium nomen puelle diceremus; terciam cum etatem puerilem demonstraremus.“

- termín „puer“ může mít následující významy:
 - ❖ 1. dítě (děti/pueri)
 - ❖ 2. chlapec
 - ❖ 3. osoba nedospělého věku

...

- **Čl. 857 Příručky**

„Nichil est aliud „hereditas“ quam successio in universum ius, quod defunctus habuit, scilicet tempore mortis.“

X

- **Čl. 517 Příručky (Prescripcio tantum locum suum habet in hereditatibus)**

„In solis enim hereditatibus et non in causis aliis prescripcio locum habet.“

- termín „hereditas“ můžeme interpretovat jako:
 - ❖ 1. dědictví nebo dědickou posloupnost
 - ❖ 2. nemovitost (věc nemovitá)

...

Čl. 872 Příručky

„Bona“ intelliguntur cuiusque, que deducto ere alieno supersunt.“

X

Pozdrav františkánů

„Pax et bonum“

- v prvním případě interpretujeme termín jako „majetek“, ve druhém případě ve smyslu „dobro“

...

Čl. 253 Příručky

„Debitum dictum lidlon patrefamilias mortuo servis et ancillis ante omnia debita est assignandum.“

X

Dig. 50.16.3.1

„Eius, qui apud hostes decessit, dici hereditas non potest, quia servus decessit.“

- termín „servus“ lze vyložit ve smyslu:
 - ❖ 1. sluha, služebník, poddaný
 - ❖ 2. otrok

...

Čl. 839 Příručky

„Nominis“ et „rei“ appellacio ad omnem contractum et obligationem pertinet.“

X

Čl. 869 Příručky

„Litis“ nomen omnem accionem significat, sive in rem sit sive in personam.“

- termín „nomen“ dle významu interpretujeme jako:
 - ❖ 1. pohledávku
 - ❖ 2. jméno, název, označení

...

Příklady dalších homonym

Praescriptio = promlčení x prekluze x vydržení x předpis

Superficies = právo stavby x povrch

Pater familias = otec rodiny x hlava rodiny x hospodář (sedlák)

Agere = žalovat x jednat

...

Příklad

- pojem usura -> více možností výkladu
 - ❖ *úrok*
 - ❖ *půjčka*
 - ❖ *požitek*
 - ❖ *lichva*

Čl. 71 De usuris et usurariis (Arnoštova provinciální statuta z r. 1349)

„Usurariorum pravitatem, qui plerumque mercatorum famam inquinant, dum sub mercationis velamine diversis adinventis fraudibus plus secum contrahentes dampnificant, quam illi qui nullo quesito colore directe mutant ad usuras, detegere cupientes et ne etiam iuris ignorantiam simulatam circa hoc possint pretendere et sic suos errores de cetero frivolis rationibus excusare, declaramus et dicimus, quod cum usura tantum committatur in mutuo, mutuum tamen in his tribus tantum consistit, ..., non solum is qui expresse rem huiusmodieo pacto vel principaliter ea spe mutat ut aliquod emolumentum temporale ultra sortem recipiat, quantumcumque sit parvum, sive sit fructus sive proventus rei pignorate in sortem non computat, usurarius est censendus.“